

26/3/2017 – Καστοριά - Ημέρα Μνήμης ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ των ΕΒΡΑΙΩΝ ΤΗΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

ΟΜΙΛΙΑ εκπροσώπου ΚΙΣΕ κ. Σολομώντα Παρέντε

- Αξιότιμοι κύριοι Εκπρόσωποι της Περιφέρειας και του Δήμου Καστοριάς,
- Κύριε Πρόεδρε του Κέντρου Σπουδών Εβραϊκής Κληρονομιάς Καστοριάς
- Αγαπητοί εκπρόσωποι των Ισραηλιτικών Κοινοτήτων Ελλάδος
- Αγαπητοί φίλοι, Κυρίες και Κύριοι,

Είναι για μένα μεγάλη χαρά και τιμή να παρευρίσκομαι σήμερα εδώ εκπροσωπώντας το ΚΙΣΕ, σε αυτό το μνημόσυνο ή, όπως προτιμώ να πω, σε αυτήν της εκδήλωση μνήμης μιας κοινότητας που είχε την τραγική μοίρα να χαθεί, αλλά, ευτυχώς δεν έχει λησμονηθεί από τους ανθρώπους της Καστοριάς. Ευχαριστώ θερμά το νεοσυσταθέν Κέντρο Σπουδών Εβραϊκής Κληρονομιάς Καστοριάς και τον πρόεδρό του κ. Αντώνη Παπαδαμιανό για την πρόσκληση και, πάνω από όλα, για την πρωτοβουλία διοργάνωσης αυτής της εκδήλωσης.

Επιτρέψτε μου να ξεκινήσω με ορισμένα ιστορικά στοιχεία, που είναι μεν γνωστά σε όλους, έχει όμως σημασία να τα επαναλαμβάνουμε, να μην τα ξεχνάμε. Η Καστοριά είχε προπολεμικά μια από τις πιο ακμαίες εβραϊκές κοινότητες της Μακεδονίας, μαζί με τη Θεσσαλονίκη, τη Βέροια, την Καβάλα, τη Δράμα, τις Σέρρες και τη Φλώρινα. Η ίδρυση της πρώτης εβραϊκής κοινότητας της Καστοριάς ανάγεται στον 6^ο αιώνα και οι πρώτοι αυτοί Εβραίοι της πόλης ήταν ρωμανιώτες. Οι Σεφαραδίτες φτάνουν στην πόλη, όπως και στην υπόλοιπη Ελλάδα, επί οθωμανικής αυτοκρατορίας. Σύμφωνα με τον Εβλιγιά Τσελεμπή τον 17^ο αιώνα στην πόλη υπερερούσε το χριστιανικό και μουσουλμανικό στοιχείο, με 16 χριστιανικές συνοικίες και τρεις μουσουλμανικές και ακολουθούσε το εβραϊκό. Οι ευνοϊκές συνθήκες εγκατάστασης και τα προνόμια που έδωσε η οθωμανική διοίκηση βοήθησαν τους Εβραίους να προσαρμοστούν σχετικά εύκολα στην πόλη. Οι Οθωμανοί, όπως έκαναν και με τους χριστιανούς, έδωσαν σχετική αυτονομία και δικαιώματα αυτοδιοικητικά στην καστοριανή εβραϊκή κοινότητα.

Οι σχέσεις τους με τους χριστιανούς και τους μουσουλμάνους κατοίκους ήταν σε γενικές γραμμές αρμονικές κατά την διάρκεια της μακραίωνης ιστορίας της κοινότητας και περιστατικά συκοφαντίας, γνωστά ως “συκοφαντίες του αίματος” σύμφωνα με τα οποία οι Εβραίοι υποτίθεται πως έκαναν χρήση αίματος στις θρησκευτικές τους τελετές, όπως αυτά που αναφέρονται το 1879 και το 1908 φαίνονται μάλλον μεμονωμένα και, όπως αναφέρει ο κ. Κωστόπουλος στο άρθρο του «Η εβραϊκή κοινότητα Καστοριάς τα τελευταία χρόνια», οφείλονται μάλλον σε οικονομικούς ανταγωνισμούς. Η κορυφαία εκδήλωση αντισημιτισμού στην Καστοριά σημειώνεται το 1934, με βανδαλισμούς περιουσιών και επιθέσεις εναντίον των Εβραίων κατοίκων της πόλης που οργανώνονται από τα μέλη της εθνικιστικής οργάνωσης 3Ε (ΕΕΕ-Εθνική Ένωση Ελλάδας). Εκτός από αυτό το γεγονός, η κοινότητα, που είχε αναγνωρισθεί ως ΝΠΔΔ από το 1925 ζούσε αρμονικά, συμμετείχε πλήρως στην ζωή της πόλης, λειτουργούσε το Σχολείο της και την

συναγωγή της. Σημαντικές προσωπικότητες καστοριανών Εβραίων του Μεσοπολέμου ήταν ο ραββίνος Σολομών Μεβοράχ και ο ραββίνος Τοβίας Μπεν Ελιέζερ, ο διευθυντής του σχολείου Ισαάκ Εσκενάζυ, οι πρόεδροι της κοινότητας Ιακώβ και Κάλεβ Ελιάου, οι Μπούκο και Αβραάμ Μάγιο και οι Ισαάκ και Σαμουήλ Ελιάου.

Όλα αυτά ως τον Σεπτέμβριο του 1943, οπότε η Ιταλία συνθηκολογεί και η Καστοριά περιέρχεται από τους Ιταλούς στους Γερμανούς. Ο αφανισμός της κοινότητας της Καστοριάς ολοκληρώθηκε με τη δολοφονία των περισσότερων μελών της στο στρατόπεδο εξόντωσης του Άουσβιτς. Ελάχιστοι νέοι κατάφεραν να ξεφύγουν στα βουνά της περιοχής και να ενταχθούν στις αντιστασιακές ομάδες (όπως ο καστοριανός ιατρός του ΕΛΑΣ Α. Κοέν και οι Α. Σάκο, Ν. Χονέν. Δεν θα επεκταθώ περισσότερο στις τελευταίες τραγικές στιγμές της κοινότητας της Καστοριάς και στην κόλαση που έζησαν οι συντοπίτες μας στα ναζιστικά στρατόπεδα του θανάτου, αφού έχουμε και την παρουσίαση της σπουδαίας μαρτυρίας της αείμνηστης Μπέρρυ Ναχμία που επέζησε από το Ολοκαύτωμα. Να θυμίσω μόνον ότι μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου 35 όλοι κι όλοι ήταν οι Καστοριανοί Εβραίοι που επέστρεψαν ζωντανοί. Βρήκαν τη γειτονιά τους έρημη και τα σπίτια τους λεηλατημένα.

Η κοινότητα χάθηκε, οι άνθρωποι της δολοφονήθηκαν από τους Ναζί στα στρατόπεδα της κόλασης και μόνο μερικά εβραϊκά σπίτια και το μνημείο που ανεγέρθηκε το 1996 στην πλατεία Μεραρχίας έχουν απομείνει να θυμίζουν στους σημερινούς Καστοριανούς ότι κάποτε, στην πόλη τους, υπήρχε μία από τις πιο σημαντικές εβραϊκές κοινότητες της Ελλάδας. Ευτυχώς, οι πλούσιες δραστηριότητες της Καστοριάς στα θέματα μνήμης της χαμένης της Εβραϊκής Κοινότητας, σε τοπικό και διεθνές επίπεδο, με πρωτοστατούντες απογόνους από τις καστοριανές οικογένειες, η ευαισθητοποίηση του Συλλόγου Άννα Ραδηνή και της κυρίας Σουλτάνας Ζορπίδου, η ίδρυση του Κέντρου Σπουδών Εβραϊκής Κληρονομιάς Καστοριάς, το οποίο προεδρεύει ο κ. Αντώνης Παπαδαμιανός και η δραστηριότητα την οποία προτίθεται να αναλάβει, η πρόταση για την ίδρυση εβραϊκού μουσείου στην Καστοριά, ακόμη, τέλος και η διοργάνωση της σημερινής εκδήλωσης που επικεντρώνεται στην διδασκαλία του Ολοκαυτώματος στα σχολεία, μας κάνουν να αισιοδοξούμε ότι η μνήμη δεν θα χαθεί οριστικά από την πόλη και τους ανθρώπους της και ότι η ιστορική αλήθεια δεν θα αλλοιωθεί.

Κλείνοντας αυτόν τον σύντομο χαιρετισμό, θα ήθελα να πω δυο λόγια ακριβώς για αυτό το τελευταίο ζήτημα: για την διδασκαλία του Ολοκαυτώματος στα σχολεία. Οι προκλήσεις -αλλά κυρίως η αναγκαιότητα αυτής της διδασκαλίας έχει τα τελευταία χρόνια απασχολήσει πολύ τα ενεργότερα και ζωντανότερα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας της χώρας μας. Το Ολοκαύτωμα των Ελλήνων Εβραίων εντάσσεται, βεβαίως, στην ιστορία του Ολοκαυτώματος των Εβραίων όλης της Ευρώπης και μάλιστα αποτελεί μια από τις σκοτεινότερες σελίδες του, αφού η Ελλάδα κατατάσσεται στις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά εξόντωσης των Εβραίων στα στρατόπεδα του θανάτου, αλλά, παράλληλα πρέπει να κάνουμε τα παιδιά μας να καταλάβουν ότι αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της Ελληνικής ιστορίας. Ο χαμός της κοινότητας της Καστοριάς, των Ιωαννίνων, της Άρτας, της Θεσσαλονίκης, της Ρόδου και όλων των άλλων ελληνικών πόλεων, είναι ο χαμός ενός ζωντανού κομματιού της ελληνικής

κοινωνίας και των ελληνικών πόλεων, ενός κομματιού διαφορετικού, χωρίς το οποίο η Ευρώπη δεν νοείται. Υπάρχουν, ασφαλώς, αρμοδιότεροι εμού για να συζητήσουν και να ορίσουν το ιδανικό πλαίσιο της διδακτικής του Ολοκαυτώματος, ας μου επιτραπεί όμως να κλείσω λέγοντας ότι είναι σημαντικό τα παιδιά στα σχολεία να καταλαβαίνουν από τις πολύ μικρές τάξεις ότι η ιστορία των Ελλήνων Εβραίων είναι ένα σημαντικό κομμάτι της ιστορίας της Ελλάδας, το οποίο αρκετά ενοχικά έχει σκιαστεί και να μάθουν να επαγρυπνούν ενάντια στον φασισμό, τον ρατσισμό και την ξενοφοβία. Ας δώσουμε χώρο στην ιστορική αλήθεια και την τοπική ιστορία, την οποία οφείλουμε να διδάσκουμε στα παιδιά μας αναλλοίωτη για να τους δώσουμε τα εφόδια που τους είναι απαραίτητα για να προσπείσουν την δημοκρατία στις κοινωνίες μας.

Σας Ευχαριστώ

Σολομών Παρέντε
Καστοριά, 26.3.2017

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ
Βουλής 36 – 105 57 Αθήνα
Τηλ.: 210 32 44 315 * fax: 210 33 13 852
e-mail: hhkis@ath.forthnet.gr * website: www.kis.gr